

DE NAJAARSEXCURSIE NAAR TERSCHELLING (22-23 sept 1984).

De lichenen

P. v.d. Boom

Opmerkelijk weinig deelnemers (in totaal twee personen) voor deze lichenologische excursie naar een eiland met een toch interessante licheenflora. Met Bern, mijn vrouw, heb ik gedurende twee dagen verschillende gebieden onderzocht, echter maar een beperkt aantal waardoor de soortenlijst verre van volledig is.

Naast de gegevens van mijzelf zijn ook veldbepalingen van Pim van der Knaap, die met de bryologische excursie heeft meegedaan, opgenomen welke zijn vermeld onder nr. 15 in de soortenlijst.

De eerste dag werd al direct een interessante vondst gedaan, n.l. *Xanthoria elegans* op een betonrand van de dijk zuidelijk van Oosterend. Deze soort is niet eerder voor de Waddeneilanden opgegeven. Op de dijk groeide veel *Xanthoria aureola*, *Rinodina gennarii* en een onbekend *Verrucaria*. Met de fiets ging de tocht verder via Formerum naar de Landerumerheide en de Koegelwieck. Nu staat Terschelling bekend om de grote rijkdom aan terrestrische lichenen. Diverse lichenen die hier terrestrisch voorkomen groeien elders alleen epifytisch. Gehinderd door de regen hebben we nauwelijks dergelijke lichenen gevonden, wel vonden we op zand *Placynthiella icmalea* (syn. *Lecidea uliginosa*) en *P. oligotropa* (syn. *Lecidea oligotropa*), laatstgenoemd is nieuw voor Terschelling. Van de vele *Cladonia*'s die hier voorkomen vonden we maar een betrekkelijk klein aantal soorten. Talrijk voorkomend zijn; *C. ciliata*, *C. portentosa*, *C. ramulosa* (syn. *C. anomaea*) en *C. zopfii*.

In de middag van de eerste dag zijn we vanwege de aanhoudende regen via Hoorn weer naar de kampeerboerderij 'Het Anker' teruggekeerd. In Hoorn vonden we op een *Fraxinus* tenslotte nog een exemplaar van *Ramalina fraxinea*, de eerste vondst voor het eiland.

De tweede dag werd de excursie gehouden op het westelijk deel van Terschelling. Bekeken werden de duinrand met *Pinus* bossen ten noordwesten van West-Terschelling

en natuurlijk ook de kom met de oude dijk als belangrijkste standplaats voor diverse zeldzame lichenen, althans voor Nederland. In de duinen vonden we drie soort *Peltigera* t.w. *P. membranacea*, *P. polydactyla* en *P. rufescens*, op sommige plaatsen groeiden ze zelfs alle drie bij elkaar.

Bij de Doodemanskisten, ten oosten van de duinen, groeit *Parmelia sulcata* met apotheciën en redelijk goed ontwikkelde *Usnea subfloridana* (tot 3 cm lang). Op de oude dijk van de havenkom werden o.a. gevonden; *Anaptychia runcinata* (syn. *A. fusca*), *Caloplaca crenularia* (syn. *C. festiva*), *Pertusaria pseuocoralina*, *Ramalina siliquosa* en *Rhizocarpon geographicum*. Ook hier werd het waarnemen bemoeilijkt door regen. Desondanks leverde, zo bleek achteraf, deze dijk weer een nieuwe soort voor Nederland op. Het is *Pertusaria dealbescens*, een epilithisch lichen met een knobbelig thallus en een sporadisch, soredieus openbrekende cortex op de knobbels. Alleszins de moeite waard deze excursie, ondermeer door de zeven nieuwe soorten voor Terschelling, waarvan in het bovenstaande nog niet zijn vermeld: *Acarospora smaragdula*, *Lecidella stigmatia* en *Psilolechia lucida*.

Voor een uitvoerige lijst kan verwezen worden naar Brand & Ketner-Oostra (1979).

Met dank aan Maarten Brand voor het controleren van enkele determinaties.

literatuur

- Brand, A.M. & R. Ketner-Oostra. 1979. Lichens, in: Flora and vegetation of the Waddensea islands and coastal dunes.
- Poelt, J. & A. Vezda. 1977. Bestimmungsschlüssel Europäischer Flechten. *The Lichenologist*
- Wirth, V., 1980. *Flechtenflora*. UTB.

Xanthoria elegans

Legenda bij soortenlijst

1. Oosterend, omgeving 'Anker', op Alnus (Al), Acer (Ac) en Sambucus(S) 1.53.35.
2. Oosterend, O.van dorp, duinrand met Alnus en Sambucus. 1.54.31.
3. " , Z. van dorp, op dijk met basalt, betonrand en baksteen. 1.53.45.
4. Oosterend, ZW. van dorp op betonpaaltje. 1.53.54.
5. Hoorn, ZO. van dorp, op Alnus en Sambucus langs weiland. 1.53.53.
6. " , dorp, wegbomen, Fraxinus (Fr), Tilia (T) en Ulmus (U). 1.53.43.
7. " , kerk. 1.53.43.
8. Formerum, N.van dorp, Quercus (Q) en Pinus (P) bos. 1.52.45.
9. " , dorp, wegbomen langs weiland. 1.52.55.
10. Landerumerheide, kalkarme duinen met Calluna (C) en gras. 1.52.44/54.
11. Koegelwieck, kalkarme duinen met Calluna en gras; vochtige duinvallei met droge zandige heuveltjes. 1.53.31.
12. W.-Terschelling, De Kom, op NO.-helling van dijk. 5.11.44.
13. " , duinrand, Pinusbos en omgeving Doodemanskisten met Populus (Po). 5.11.34.
14. " , dorp, betonpaaltjes en bakstenen muurtjes. 5.11.34.
15. Opgave Pim van der Knaap; O. van Oosterend, op Alnus, Populus, Quercus en Betula (B) bij eendekooi. 1.54.32.

t = terrestrisch

s = epilitisch

- = opgenomen in het herbarium van P.vd.Boom.

Anaptychia runcinata	<u>12s</u>
Acarospora smaragdula	<u>14s</u>
Arthopyrenia punctiformis	2Al, <u>9Al</u>
Aspicilia leproscenscens	<u>12s</u>
Buellia punctata	2Al, S, <u>3s</u> 5Al 6T, U 13S
Caloplaca citrina	4s 7s 14s
C. crenularia	12s
C. lithophila	3s 14s
C. salina	<u>3s</u>
C. saxicola	<u>3s</u>
C. thallicola	<u>12s</u>
Candelariella aurella	<u>3s</u> 14s
C. vitellina	6U
Cladonia cervicornis ssp. verticillata	<u>11t</u>
C. ciliata var. tenuis	<u>10t</u> 13t
C. coccifera	10t <u>11t</u>
C. floerkeana	<u>10t</u>
C. foliacea	10t
C. furcata	<u>10t</u> 13t
C. glauca	<u>5Pinus stomp</u> , 10t 13t
C. gracilis	<u>10t</u>
C. mitis	<u>10t</u>
C. portentosa	10t 11t 13t
C. ramulosa	<u>10t</u>
C. scabriuscula	<u>11t</u>
C. subulata	10t
C. zopfii	<u>10t</u>

Cladonia subulata	10t
C. zopfii	<u>10t</u>
Cliostomum griffithii	2A1, S 5A1 6F
Coelocaulon aculeatum	13t
Diploicia canescens	<u>5U</u>
Evernia prunastri	2S 13Po 15A1, Po, Q
Hypogymnia physodes	8Q 13Po 15A1, Po, Q
H. tubulosa	8Q 15A1, Po, Q
Lecania erysiibe	3s
Lecanora atra	<u>12s</u> 14s
L. carpinea	6U
L. conizaeoides	8Q 13Pi 15A1, Q
L. dispersa	3s 4s 6F 7s 10C 14s
L. expallens	2S 5A1 8Q 13Po 15Po, Q
L. helicopsis	<u>12s</u>
L. symmicta	8Q <u>10C</u> 13Pi
Le cidea sulphurica	12s
Lecidella elaeochroma	6F
L. scabra	<u>12s</u>
L. stigmatea	<u>4s</u>
Lepraria incana	8Q 15B, Po, Q
Micarea denigrata	<u>10C</u>
Ochrolechia parella	<u>12s</u>
Opegrapha atra	<u>1Ac</u> 6F
Parmelia glabratula ssp. fuliginosa	<u>12s</u>
P. revoluta	8Q
P. saxatilis	<u>12s</u> 15Q
P. subaurifera	<u>5A1</u> 13Po 15A1, Q
P. subrudecta	13Po
P. sulcata	2S 13Po c.ap. 15A1, Po, Q
Peltigera membranacea	13t
P. polydactyla	<u>13t</u>
P. rufescens	<u>13t</u>
Pertusaria dealbescens	<u>12s</u>
P. pseudocorallina	<u>12s</u>
Phaeophyscia orbicularis	12s 14s
Phlyctis argena	5A1
Physcia tenella	6U 14s
Physciopsis adglutinata	6U
Placynthiella icmalea	<u>10</u> op zand
P. oligotropha	<u>10</u> op zand
Platismatia glauca	15Po
Porpidia macrocarpa (=Huillia macrocarpa)	12s
Pseudoevernia furfuracea	15Q
Psilolechia lucida	14s
Ramalina farinacea	13Po 15Q
R. fraxinea	6F
R. siliquosa	<u>12s</u>
Rhizocarpon constrictum	<u>12s</u>
R. geographicum	<u>12s</u>

Rinodina gennarii	<u>3s</u> 4s 7s 12s 14s
Trapeliopsis granulosa	<u>10t</u>
Usnea subfloridana	13Po
Usnea spec.	15B
Verrucaria maura	<u>12s</u>
V. muralis	<u>12s</u> (cf.) 14s
V. nigrescens	<u>12s</u>
V. spec.	<u>3s</u>
Xanthoria aureola	<u>3s</u>
X. elegans	<u>3s</u>
X. parietina	<u>3s</u> 12s 14s
X. polycarpa	2S 10Q